

KOLAHOOV

PRAKTILINE KOLAHOOVI KÄSIRAAMAT

JUHEND KOHALIKELE OMAVALITSUSTELE, KOOLIDELE,
NOORTEKESKUSTELE, LASTEAEDADELE JA KOGUKONDADELE

ARHITEKTUURIKOOL

Käsiraamatu koostamist toetasid:
Haridus- ja Noorteamet
Haridus- ja Teadusministeerium

Autorid: Piret Anier, Leene Korp, Kristin Leis

Kujundaja: Martin Saar

Toimetaja: Leene Korp

Fotod: Heikki Leis, Kail Kuresoo

Autoriõigus kuulub teksti ja fotode autoritele.
Kättesaadav veebis: arhitektuurikool.ee/kolahoov

SISUKORD

Eessõna	4
Mis on kolahoov?	5
Kolahoovidest Eestis	5
Miks kolahoove on vaja?	8
Laste ja noorte heaolu- ja tervisenäitajad Eestis	8
Kolahoovitegevuste kasud	9
Miks (vaba) mäng on tähtis?	10
Miks peaks mänguruum võimaldama võtta eluterveid riske?	11
Kolahooviga seotud seadusandlus ja nõuded	11
Kolahoovi alused	13
Lahtised osad	13
Kes on mängutoetajad?	16
Milline on kolahoovi jaoks sobiv keskkond?	18
Mis kokkulepped kolahoovil kehtivad?	21
Kolahooviga alustamine	22
Kuidas omavalitsusena kolahoovide tekkele kaasa aidata?	22
Kolahoovi asukoha väljavalimine ja keskkonna loomine	22
Mängutoetajate värbamine	24
Kulud ja eelarve	26
Korduma kipuvad küsimused	28
Lisad	31
Näidiseelarve: avalik kolahoov kestusega 1 kuu	32
Infolehed	33
Inspiratsiooni- ja lugemismaterjali	33
Maailmast	33

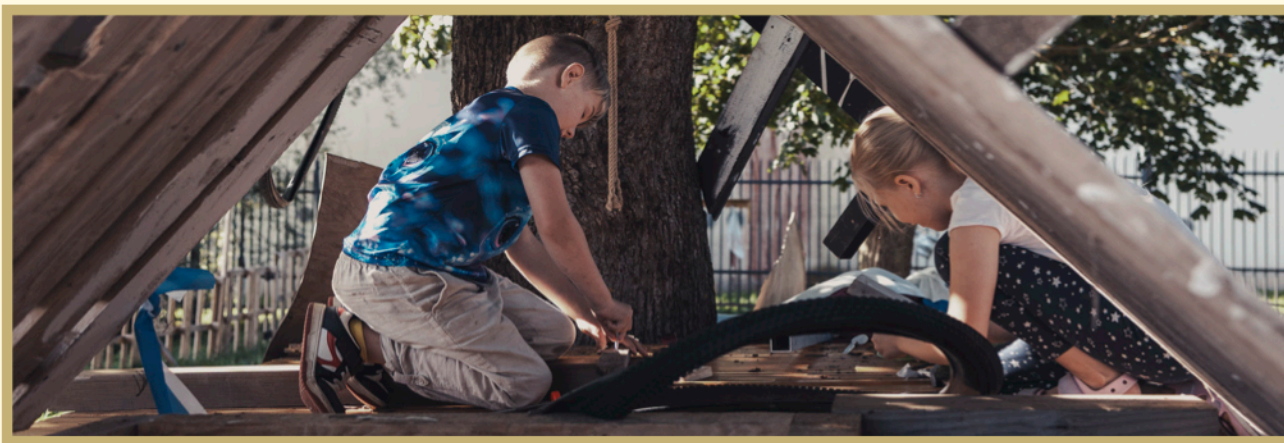
EESSÕNA

Seaduste ja arengukavade kaudu annab riik nii kohalikele omavalitsustele üldisemalt kui noorte- ja haridusvaldkonna asutustele arvukalt kohustusi, mille eesmärgiks on tagada laste ja noorte eakohane areng, üldine heaolu, vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis ja kaasatus.

Paljusid neist olulistest kohustustest aitavad praktilisel, kulutõhusal ja kogukonnakesksel viisil täita kolahoovid – maailmas laialt levinud, kuid Eestis seni vähem tuntud mängualad.

Teie ees ongi Eesti esimene kolahoovi käsiraamat, mille sihiks on jagada seniseid kogemusi kolahoovidega ja praktilisi õppetunde, mis on kogunenud nende käivitamisel ja käimas hoidmisel. Ikka selleks, et innustada nii omavalitsusi kui koole, lasteaedu, huviharidus- ja noortekeskusi kolahoove katsetama.

MIS ON KOLAHOOV?

Kolahoov (*adventure playground*) on kooliealiste noorte endi loodud mänguruum — elav, turvaline ja arendav keskkond.

Enamasti paiknevad kolahoovid õues ja näiteks mänguväljakult tuttavate turnimispuude ja karussellide asemel on seal mitmekesine valik erinevaid materjale, teisisõnu kola. See innustab lapsi ja noori vabalt ehitama, meisterdama, ronima ja muul moel mängima ja aktiivselt aega veetma.

Avalikus ruumis on terav puudus keskkondadest, mis suudaksid pakkuda kooliealistele väljakutseid ja iseseisva tegutsemise rõõmu, olles kõigile kättesaadavad ja põnevuse poolest võimelised digimaailmaga konkureerima. Kolahoov aga pakub just eakohast riskimängu ning toetab sedasi laste ja noorte vaimset tervist, liikumisaktiivsust, sotsiaalseid ja käelisi oskusi, iseseisvust ja eneseusku.

Kolahoovil tagatakse laste ja keskkonna ohutus mängutoetajate ehk eraldi koolituse saanud täiskasvanute kohaloluga. Samuti on hoovid ümbritsetud piirdega, seal kehtivad kindlad kokkulepped ja viiakse regulaarselt läbi riskihindamist.

KOLAHOOVIDEST EESTIS

Paljude eestlaste jaoks on kolahoovi põhielemendid — lai valik kola, piisavalt aega, omapäi tegutsemine — igati tuttavad lapsepõlvest, mil need võimalused olid olemas justkui iseenesest. Enamik täna kasvavatest lastest ja noortest sellist tegutsemisvabadust paraku enam ei koge: laste ajakavad on rangemad ja elukeskkond nii linnas kui maal korrastatum. Nn kunstlikud või kavandatud kolahoovid ongi sobilikud just isetekkeliste “tagahoovide” puudumisest jäänud lünga täitmiseks, sest iga laps ja noor vajab heaoluks ja arenguks mängu.

Kolahoovi käsiraamatu on koostanud MTÜ Ruumihariduse ja MTÜ Lapsed Õue esindajad. Kahe organisatsiooni jagatud missiooniks on toetada vaba mängu, rohujuuretasandil demokraatia harjutamist ja ruumilise mõtlemise arengut. MTÜ Lapsed Õue on seda teinud peamiselt õuelasteaedade tutvustajana ja praktiseerijana, MTÜ Ruumiharidus on lastele ja noortele ruumiharidust pakkuva Arhitektuurikooli pidajana. Alates 2022. aastast on katsetatud mitmetes eri vormides kolahoove.

Laste ja noorte huvi kolahoovide vastu on väga suur – suuremgi, kui kaks vabaühendust on suutnud pakkuda. Näiteks 2025. aasta augustis Eesti Rahva Muuseumi juures tegutsenud Eesti Rahva Kolahoovi külastas nappidel lahtiolekutundidel ligikaudu 700 last ja noort. Lisaks käidi palju kohal kellaaegadel, mil kolahoov ametlikult avatud ei olnud.

Viimastel aastatel on kolahoovid või ka osaliselt kolahoovi ülesandeid täitvad nn kolanurgad, riskirajad ja metsikud mänguväljakud levinud nii munitsipaal- kui eralasteaedade, avalike mängualade ning erakoolide juures mitmel pool Eestis. Katsetatud on ka ühepäeva- ja paaripäeva kolahoove asumiseltside festivalidel, püsiva iseloomuga kolahoove kogukonnalastele ning siseruumi kolahoove nii koolides, ürituste ajal kui noortekeskustes.

Nüüd ongi paras aeg tutvustada aastatega kogutud kogemusi laiemale ringile ja kasvatada sedasi võimalust, et ühel päeval on igal Eesti lapsel ja noorel ligipääs naabruskonnas asuvale kolahoovile.

KELLELE KÄSIRAAMAT ON SUUNATUD?

Käsiraamat on mõeldud eelkõige kohalike omavalitsuste ja nende allasutuste ametnikele, kes oma igapäevases töös puutuvad kokku lastele ja noortele suunatud tegevuste ja alade kavandamise, arendamise või haldamisega. Samuti võib käsiraamatust kasu olla koolide ja lasteaedade töötajatele, kogukondade eestvedajatele ja kõigile, kes soovivad oma piirkonnas luua elavat, mitmekesist ja lapsest lähtuvat keskkonda.

Käsiraamatut võib kasutada nii inspiratsiooniallika kui ka praktilise tööriistana. See on abivahend näiteks ideede kogumisel või koostööpartnerite kaasamisel, kui soovite kas ise kolahoovi rajada või kolahoovihuvilisi nende tegevuses toetada. See ei ole jäik retsept, vaid kogemustele tuginev suunanäitaja, mis julgustab katsetama ja kohandama lahendusi vastavalt vajadustele.

Soovime, et see juhend annaks inspiratsiooni ja tuge uute kolahoovide sünnile üle Eesti.

Kolahoovi väärtus omavalitsuste, koolide, noortekeskuste, huviharidusasutuste, kogukondade ja lasteaedade jaoks:

ÜHISKONDLIK MUREKOHT	KOLAHOOV KUI LAHENDUS
Laste ja noorte heaolu ja tervis.	Liikumisaktiivsuse, õuesolemise, käeliste ja suhtlusoskuste, kontaktide ning autonoomia toetamisega panustavad kolahoovid igakülgset laste heaolusse.
Kogukondade vähene sidusus.	Kolahoove saab rajada kohalike vabatahtlike, noortekeskuste, koolide ja kogukondade koostöös. Kolahoovid toetavad noorte omavahelist suhtlust.
Nappus eakohastest ja kulutõhusatest mängu- ja vaba aja kohtadest kooliealistele.	Kolahoov vajab väikseid investeeringuid ja seda saab rajada ka olemasolevatesse tingimustesse. Kolahoov on ajutise iseloomuga ega vaja ehitus- ja kasutusluba — seda saab rajada kiiresti ja paindlikult. Peamised investeeringud pole seotud mitte taristu, vaid inimressursiga.
Ebavõrdsus ja vähene ligipääsetavus.	Kolahoovid on lastele tasuta ja pakuvad eakohaseid väljakutseid ka vähemkindlustatud perede lastele.
Laste arengu- ja osalusvõimalused on piiratud.	Lapsed ja noored saavad ise kujundada oma mänguruumi ning selle eest vastutada, kolahoovid pakuvad eakohast eneseteostust ja toetavad noorte autonoomiat.

MIKS KOLAHOOVE ON VAJA?

LASTE JA NOORTE HEAOLU- JA TERVISENÄITAJAD EESTIS

- **MADAL LIIKUMISAKTIIVSUS:** Kõik lapsed ja noored peaksid liikuma iga päev vähemalt ühe tunni nii aktiivselt, et nahk läheb soojaks ja hingamine kiireneb. See on vajalik eeldus nende vaimsele ja füüsilisele tervisele, arengule ja õppimisvõimele. Enamik Eesti lapsi ja noori ei täida liikumissoovitusi ei kooli- ega puhkepäevadel,
- **VÄHE ÕUEAEGA:** Veelgi vähem on õues liikumist – iga päev liigub vabal ajal õues ainult 7–11% 10–17-aastastest Eesti noortest,
- **ÜLEKAAL:** Vähemalt 20% esimese ja neljanda klassi õpilastest on ülekaalus,
- **EKRAANIAEG:** Vaid 20% 11–15-aastastest noortest täidab rahvusvahelist meelelahutusliku ekraaniaja soovitus, mis on alla kahe tunni päevas,
- **ISTUMISAEG:** Erinevad Euroopas tehtud uuringud näitavad, et lausa 60–75% laste ärkvelolekuajast möödub istudes,
- **HEAOLU:** 10% Eesti poistest ja 22% tüdrukutest on Maailma Terviseorganisatsiooni heaoluindeksi järgi madala heaoluga,
- **DEPRESSIOON:** Eesti noorte seas esineb depressiooni sagedamini kui täiskasvanutel. Iseäranis ohustab depressioon tüdrukuid.

Mängutoetaja Eesti Rahva Kolahoovis:

“See oli vist see üks päev, kui tööriistu ei olnud, siis nad tahtsid telefonis olla. Aga ma ei pidanud neile kunagi ütleva, et pane telefon käest. Neil oli ilma nii lõbus. Ma pidin nad ise üles otsima, kui näiteks kellegi ema helistas.”

KOLAHOOVITEGEVUSTE KASUD

- **Ehitamine ja lammutamine, ronimine, meisterdamine** ja muud vaba mängu osad arendavad kehalist kirjaoskust, motoorseid, ruumilisi ja praktilisi oskusi, samuti enesejuhtimis- ja probleemilahendamise oskusi,
- ühise **vaba mängu ja suhtluse** käigus omandab noor rikkalikult erinevaid sotsiaalseid oskusi,
- **riskimäng** toetab riskide hindamise ja nendega toimetulemise võimet ja iseseisvuse arengut, valmistades lapsi ette täiskasvanueluks. Võimalus võtta eluterveid riske toetab noorte eneseteostust ja sisemist motivatsiooni,
- **õuesolemine** toetab noore immuunsüsteemi, toob kaasa rohkem liikumist ja vähem istumist, ennetab ülekaalulisust ja kroonilisi haigusi, sh südame-veresoonkonnahaigusi ja diabeeti ning vähendab ka ekraanide ees viibitud aega,
- **liikumine** vähendab vaimse tervise probleeme, aidates leevendada ning isegi ennetada ärevust ja depressiooni, sest liikudes vabanevad meeleolu toetavad heaoluhormoonid ja virgatsained,
- igapäevane liikumisaktiivsus ja õuesolemine toob kaasa ka parema **une**,
- **tegutsemine inspireerivate materjalidega** aitab kaasa loovusele ja kujutlusvõimele,
- lapsed ja noored saavad n-ö omal nahal kogeda **demokraatlikke põhimõtteid** nagu vastutus ja osalus. Mängu kavandades, reegleid kokku leppides ja mängides on olulised koostöö, konfliktide lahendamine ja juhtimisoskused. Need kõik soodustavad nn rohujuuretasandil demokraatia harjutamist,
- **Ehitusmaterjalide ja teiste lahtiste osade taaskasutamine, tööriistade kasutamine:** annab praktilisi oskusi ning toetab majanduslikult ja ökoloogiliselt jätkusuutliku mõtteviisi levikut.

Kolahoovinurgaga lasteaiaõpetaja:

"Ka need lapsed, kes muidu koostööd ei teinud, olid sunnitud hakkama koostööd tegema niimoodi, et nad ei saanud ise sellest arugi."

MIKS (VABA) MÄNG ON TÄHTIS?

- Mäng on kaasasündinud bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne vajadus,
- mängu kaudu saavad lapsed ja noored õppida tundma ennast ja maailma,
- mäng parandab laste ja noorte heaolu igakülgset, arendades loovust, teadlikkust oma võimetest ja enesekindlust,
- vaba mäng toetab laste ja noorte vaimset ja füüsilist arengut ja üleüldist heaolu.

Vaba mäng toimub teistsugustes raamides kui täiskasvanu juhitud või kindlate reeglitega mängud (nt sportmängud). Vaba mäng on:

- **vabalt valitud** – siis, kui soovin,
- **ise juhitud** – seda, mida soovin; nii, nagu soovin,
- **kantud sisemisest motivatsioonist** – oma põhjustel.

See tähendab, et mängus osalejad määravad ja kontrollivad mängu sisu ja eesmärgi, järgides oma instinkte, ideid ja huve.

Vabaks mänguks vajavad lapsed:

- piisavalt **aega** olla segamatult,
- **ruumi**, mis on huvitav, paindlik, turvaline, ligipääsetav, muudetav ning pakub väljakutseid,
- mitmekülgseid ja vabalt kättesaadavaid **vahendeid** (lahtisi osi),
- **võimalust mängida, nagu ise soovitakse** (ilma täiskasvanu juhendamise, sekkumise, katkestusteta).

Noorsootöötaja ja Eesti Rahva Muuseumi mängutoetaja:

“Ja teine, mis muidugi väga hea, oli see, et telefonid käest ära ja vanemad eemale. Laps tundis ennast vabalt, ta sai teha seda, mida tema tahtis, mis ongi see päris mäng.”

Kolahoovis on oluline eelkõige mänguprotsess, mitte selle tulemus. Puudub surve midagi “valmis” teha. Lapsed seavad endale ise eesmärgid ning tegutsevad ilma suurema juhendamiseta. Ühel päeval ehitatud sild võib varsti leida uue rakenduse katusena. Mängud vaheduvad sõltuvalt kohalolijatest ja hetkeotsusest: ehitustöö võib jooksvalt asenduda rollimängu ja tagaajamisega.

MIKS PEAKS MÄNGURUUM VÕIMALDAMA VÕTTA ELUTERVEID RISKE?

Lastel on sisemine vajadus mängu käigus riskida, võtta eakohaseid väljakutseid, tunnetada oma piire ja võimalusi ning panna end proovile. Nad vajavad seda ka oma arenguks ja heaoluks. Kolahoovi mänguruum, kehtivad kokkulepped ning mängutoetajate kohalolu aitab lastel ja noortel eluterveid riske turvaliselt võtta.

Uuringud näitavad, et riskimäng ei kahjusta lapsi:

- kõrgustes mängimine ei suurenda vigastuste ohtu;
- riskimängu käigus saadakse vähem viga kui sportides ning isegi tavalistel mänguväljakutel mängides;
- riskimängu toetavad keskkonnad toovad kaasa rohkem mänguaega, suhtlust, loovust ja vastupidavust.

KOLAHOOVIGA SEOTUD SEADUSANDLUS JA NÕUDED

Mänguväljakutele ning neil olevatele seadmetele rakenduvad üldiselt ranged reeglid ja standardid. Euroopa Liidus, sh Eestis, kehtiv mänguväljakute baasstandard ei kehti aga kolahoovide (nn seiklusmänguväljakute, *adventure playgrounds*) kohta, v.a sinna valmistoodetena ostetud seadmete puhul.

Rohkem infot standardi kohta leiab **siit**

Mis on selle erandi aluseks?

- **juurdepääsu piiramine:** kolahoovid on ümbritsetud piirdega ning neile pääseb enamasti ligi kokkulepitud aegadel,
- **järelevalve ehk täiskasvanu kohalolu:** kolahoovil tegutsevad täiskasvanud mängutoetajad jälgivad (ja vajadusel suunavad) tegevust, kontrollivad ehitiste vastupidavust ja ohutust, teevad parendusi ning annavad hinnangu kasudele ja riskidele (*risk-benefit assessment*),
- kehtivad **kokkulepped** nii kolahoovile ligipääsemise, heaolu tagamise kui näiteks tööriistade kasutamise osas.

Kuna tegemist on ajutise rajatisega, ei vaja kolahoov ehitusluba. Sõltuvalt kavandatavast asukohast (nt kooli, lasteaia, noortekeskuse territooriumil, avalikus ruumis või mujal) on kindlasti vajalik ideekavandi ja protsessi läbimõtlemine ning tutvustamine maa valdajale ja teistele osapooltele.

Jiří Tintěra, Tartu linnavalitsuse linnaarhitekt:

“Kolahoov on väga äge ettevõtmine, mis soodustab laste loovust ja suurendab mängulust. Standardiseeritud mänguväljakud võivad olla küll hästi kontrollitud, kuid sageli jäävad need laste jaoks liiga steriilseks ja etteaimatavaks. Tegelik turvatunne ja ohutus tekivad hoopis siis, kui laps saab mängida looduslähedases keskkonnas, kus kõik meeled on ärksad ning ta õpib ise oma võimeid ja piire tunnetama. Kolahoov pakub lastele võimalust katsetada, ehitada erinevatest materjalidest, õppida tööriistade kasutamist ning luua endale just selline ruum, nagu nad ise soovivad.”

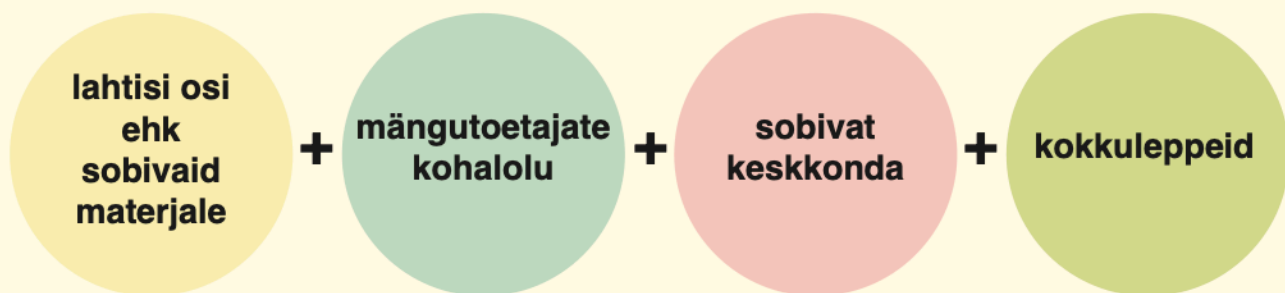
Karin Bachmann, maastikuarhitekt:

“Lapsed on kõige loovam osa inimühiskonnast ja ometi surume me neid linnast linna korduvatesse tuimadesse ruumidesse, millest väsinuna nad põgenevadki arvutitesse, sest seal on kordades põnevamad maailmad. Veidi riskantne, täiskasvanute liigsest kontrollist vaba ja enda välja mõelda mäng on kolahoovi lähteülesanne, see peaks olema ka esmane prioriteet nii tellija kui ka projekteerija jaoks. Kolahoovides kasvavad loomulikud, üleliigsest hirmust vabad lapsed - nad oskavad riske hinnata, neid võtta ja alustatu lõpule viia.”

KOLAHOOVI ALUSED

Kolahoovi toimimiseks on vaja:

LAHTISED OSAD

Lahtised osad (*loose parts*) on selliste materjalide kogu, mille kasutusviisid ei ole kindlaks määratud ega piiratud. Näiteks võib kolahoovil leiduda plasttorusid, puupakke ja köisi, mida saab kasutada nii kuuli- kui takistusraja ehitamiseks, nii onnimaterjalina kui kaldtee osana. On kolahoovi küllastajate endi otsustada, kuidas materjalidele rakendust leitakse.

Lahtised osad toetavad laste endi juhitud vaba mängu. Kasutades materjale ehituseks, meisterdamiseks, lammutamiseks, tekib pidevalt muutuv mänguruum.

Et lahtisi osi ehitamiseks ja meisterdamiseks kasutada, on kolahoovil olemas ka tööriistad, sealhulgas haamrid ja käsisaed, samuti akutrellid ja teised elektritööriistad. Sama oluline on piisav varu kinnitusvahendeid, mille hulka kuuluvad kindlasti naelad ja kruvid, aga ka näiteks köied, kangad, paelad jms.

NÄITEID LAHTISTEST OSADEST KOLAHOOVIDEL

KÄSITÖÖTARBED

KANGAD

PUIDUJÄÄTMED

KAUBAALUSED

MAJAPIDAMIS-
TARBED

KÖIED,
NÖÖRID

PAPP,
PABER

EHITUSMATERJAL

KIVID, LIIV,
MULD, VESI, LUMI

REHVID,
VIHMAVEETORUD,
VOOLIKUD, KAABLIRULLID

OKSAD, LEHED,
KÄBID

HEA KOLA OMADUSED:

- liigutatav,
- ümberkujundatav,
- lahti võetav,
- uutmoodi kokkupandav,
- pealeronitav,
- allapoetav,
- mitmel viisil kasutatav,
- mittetoksiline,
- ilmastikukindel, kui mäng toimub õues,
- aeg-ajalt vahetuv (lapsed otsivad uudsust).

MIKS LAHTISED OSAD ON KASULIKUD?

- Ärgitavad uudishimu ja kujutlusvõimet,
- saab tegutseda ise valitud eesmärkide nimel ja omal viisil,
- toetavad loovuse, kriitilise mõtlemise, probleemilahendus- ja sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arengut,
- õpetavad riskidega toime tulema,
- arendavad käelist osavust, tööriistade valdamist, kehalist kirjaoskust,
- on toeks vaimsele tervisele ja emotsionaalsele heaolule,
- ei too kaasa suuri kulusid.

Kolahoovinurgaga lasteaia õpetaja:

"Mida rohkem on lahtisi osi, erinevaid objekte, seda rohkem hakkavad lapsed hindama ise ka neid riske. Kui teed kõik asjad ette-taha ära, ütled, see on jube raske, siis nad enam iseennast ei usalda, siis nad usaldavad sind. Aga kui nad peavad ise selle vastutuse võtma, siis nad on hoopis teistsuguse suhtumisega, paluvad abi ja teevad koostööd. Ja nende enda riskihindamine on hoopis teine."

KES ON MÄNGUTOETAJAD?

Kolahoovi vältimatuks osaks on mängutoetajad (*playworkers*) – need on täiskasvanud, kelle ülesanne on hoida kolahoovi meeldiva, ohutu ja toimiva kohana. Mängutoetajad juhendavad lapsi ja noori tööriistade kasutamisel, teevad mängualal regulaarset riskihindamist, parendavad vajadusel valminud ehitisi jms. Samal ajal jälgivad nad ka laste suhteid ja tegevusi, sekkuvad vajadusel täpselt ja diplomaatiliselt nii ehitusse, mängu- kui konfliktiolukordadesse.

Kuna peamine siht on laste ja noorte endi juhitud mängu igakülgne toetamine, erineb see roll mõneta noorsootöötajate, õpetajate, huviringide juhendajate omast. Seetõttu vajavad mängutoetamishuviga täiskasvanud isegi pedagoogika- või noorsootööhariduse olemasolul eraldi koolitusi ja/või praktikat toimival kolahoovil.

Mängutoetaja kui mentor:

- võtab kolahoovi külalisi vastu, selgitab kolahoovil kehtivaid kokkuleppeid,
- suunab lapsi ja noori koostööle ja ühisele tegutsemisele,
- mängu jälgimise ning väikeste, hästi valitud sekkumiste abil toetab noorte endi algatusvõimet ja vaba mängu,
- toetab laste võimet konflikte ise lahendada,
- suhtleb mänguliselt, mitte kontrollivalt,
- aitab lapsel riskidele mõelda.

Eesti Rahva Kolahoovi mängutoetaja:

“Lastele nii meeldis, kui tõsiselt neid kolahoovil tegelikult võeti, et ei tehtud nende ideid maha. Ja nad rääkisid minuga ka nagu võrdsega.”

Mängutoetaja kui ruumi looja:

- paneb aluse mitmekesise, eakohaseid väljakutseid pakkuva keskkonna tekkele,
- tegeleb kolahoovide elementide regulaarse riskihindamise ja parendamisega ning ohtude kõrvaldamisega,
- hoiab ära tõsise kahju tekkimise lastele,
- hoiab eemale lapsevanemad jt inimesed, kes avamisaegadel pole kolahoovile oodatud,
- annab tööriistu ja selgitab nende toimimist, pakub välja vahendeid vastavalt noorte võimetele.

Mängutoetajad on ainsad täiskasvanud, kes on kolahoovile oodatud. Võimalus ilma oma vanemate järelevalveta tegutseda toetab noorte iseseisvust ja algatusvõimet. Vanemad saavad külastada kolahoovi näiteks talgute ajal, avatud uste päevadel või väljaspool avamisaegu.

Eesti Rahva Kolahoovi mängutoetaja:

"Mulle meeldis just värava peal olla: võtta vastu uusi ja vanu lapsi. Sa tundsid kohe ära, kes tulid esimest korda. Mõne lapse olid vanemad kolahoovi saatnud ja nad ei tahtnud alguses sisse tulla... Aga pärast nad ei saanud välja ja järgmine päev olid tagasi, silmad säramas."

MILLINE ON KOLAHOOVI JAOKS SOBIV KESKKOND?

Et kolahoov oleks hästi ligipääsetav, võiks igas linnas, linnaosas ja alevis olla kolahoove, mis peegeldavad piirkonna nägu ja iseloomu. Nii tekib kolahoovidest mitmekesine võrgustik, kus iga piirkond saab arvestada oma elanike, ruumiliste võimaluste ja kasutajate vanusegruppidega.

Kolahoove saab rajada nii pika- kui lühiajalisi, nii eraldiseisvaid kui haridus- või noortesutuste juurde kuuluvaid. Tegu on paindliku ja kohaspetsiifilise lahendusega, mis loob väärtust nii noortele, lastele kui ka kogukonnale tervikuna ning aitab anda uue elu alakasutatud või ajutiselt tühjalt seisvale alale.

Erinevat tüüpi kolahoovid:

Lasteaedade õuealad

Kuna loov ja vaba mäng algab juba varases eas, võiks igas lasteaiahoovis olla oma väike kolahoovi nurgake, kus lapsed saavad katsetada, ehitada ja uurida.

Kogukonnaaedade lähedus

Kolahoov sobib hästi paiknema kogukonnaaedade vahetusse lähedusse, sest neil on palju ühist nii materjalide taaskasutuse kui ka kogukondliku tegutsemise põhimõtete osas. Koos võivad need moodustada elava ja koostööd soodustava õuekeskkonna, kus eri vanuses inimesed saavad õppida, ehitada ja tegutseda.

Koolihoovid

Kolahoov võiks olla osa koolihoovist, mida kasutatakse pikkade õuevahetundide, pikapäevarühma, tööõpetuse ja loodusõpetuse tundide või huviringi läbiviimiseks. Nii koolihoone rajamisel kui rekonstrueerimisel tasuks juba projekteerimise käigus mõelda kolahoovi asukohale ja sellele, kuidas tagada õpilastele otsene ja mugav ligipääs näiteks töö- ja loodusõpetuse klassidest õue.

Kolahoove saab siiski rajada ka rekonstrueerimata või tänapäevaste vajaduste mõttes ebapraktilise ruumilahendusega koolide õuealadele. Selleks on vajalik üksnes sobiva maa-ala eraldamine, kuhu saab ilma loakohustusega kujundada õpilaste kolahoovi.

Ajutised või siseruumides asuvad kolahoovid

Pop-up ehk ajutised kolahoovid on lühikeseks ajaks püstitatud vaba mängu alad, mis sobivad näiteks kogukonna- ja asumifestivalidele jm kohalikele üritustele. Pop-up kolahoovidel üldiselt täiskasvanute ja väiksemate laste ligipääsu ei piirata.

Vaba mängu soodustavaid kolahoove saab rajada ka siseruumidesse. Sise-kolahoove on Eestis ja maailmas loodud näiteks tühjalt seisvatele kaubanduspindadele, noortekeskustesse, koolimaja klassidesse ja saalidesse. Põhilisteks lahtisteks osadeks sobivad sel juhul näiteks papp ja kangas, käsitöötarbed, aga ka põhk või hein.

Noortekeskuste õuealad

Paljud noortekeskuste ümbrused on alakasutatud, samal ajal kui noored veedavad enamasti aega siseruumides. Kolahoov looks võimaluse tuua tegevused õue, pakkudes noortele loomingulist ja vabamat keskkonda eneseteostuseks.

Kolahoov tühermaadel ja tühjana seisvatel kruntidel

Kolahoov pakub suurepärast võimalust vahekasutuseks, andes seni kasutuseta aladele elu ja ajutise, kuid sisuka funktsiooni.

MIS KOKKULEPPED KOLAHOOVIL KEHTIVAD?

Selged reeglid ja kokkulepped külastajatega on kolahoovi igapäevatöö alus. Ühelt poolt minimeeritakse sellega ohte nii laste kui nende kaaslaste jaoks ja võimalikku kahju keskkonnale. Teisalt aitavad kokkulepped – näiteks see, et tavalisel päeval kolahoovi lapsevanemaid ei lubata – hoida mängu toimiva ja mitmekesisena.

Lapsed ja noored peaksid reeglite ja kokkulepete vajalikkust ise kogema, nende olulisust mõistma ja oma veendumustest lähtudes järgima. Seda on kõige lihtsam saavutada siis, kui kokkulepped töötatakse välja või arutatakse läbi osalejatega üheskoos.

Kolahoovinurgaga lasteaija õpetaja:

"Kui linnavalitsus tõi meile suure puu ja me tegime oma riskiraja ümber, siis elevust oli palju. Kõigepealt võtsimegi aja maha, tegime kokkulepped, kuidas me käitume seal, mida me teeme, kuidas toimetame. Sama päeva õhtul vaatan, kuidas lapsed vanematega koos tegutsevad seal – ja kõik kokkulepped kehtivad!"

Mõned näited kolahoovi jaoks olulistest kokkulepetest ja reeglitest leiame altpoolt. Kõik neist ei ole rangelt määratletud, vaid sõltuvad nii kolahoovi iseloomust kui osalejate vajadustest. Samas ohuennetuse ja üldise heaoluga seotud reeglid on elementaarsed ja peaksid kehtima igas olukorras.

- **Juurdepääs:** kooliealistele suunatud kolahoovis võivad tavaliselt aega veeta 6–16-aastased, lapsevanemate ning väiksemate laste jaoks saab rajada eraldi tegevuskoha, nn ärahoiuala.
- **Külastajate arv mängutoetaja kohta:** oleme kasutanud suhtarvu 12 noort ühe täiskasvanu kohta.
- **Omandiküsimused:** onnid ja teised ehitised ei ole püsivalt isiklik omand, mida teised külastajad kasutada ei tohi, isegi siis, kui onn on ühe kindla seltskonna pingutuse tulemusena.
- **Heaolu:** kõigil peab olema turvaline; stopp tähendab stoppi ning see kehtib kõigile.
- **Tööriistadega ja materjalidega seotud kokkulepped:** näiteks kellaajad, kui tööriistu ei saa kasutada (soodustab üldisemaid mängulisi tegevusi ehitustegevuse kõrval), tööriistade, kinnitusvahendite ja materjalide kättesaadavus ja kasutamine (nt milliseid tööriistu saab ise võtta).

KOLAHOOVIGA ALUSTAMINE

KUIDAS OMAVALITSUSENA KOLAHOOVIDE TEKKELE KAASA AIDATA?

Kolahoovide tekkel on omavalitsuste roll eeskätt usalduse, võimaluste ja toe pakkumine. Mõned soovitusel:

- põhimõtteline valmisolek toetada vaba mängu ja riskimängu abil noorte heaolu,
- koostöö kohalike elanike ja asutustega,
- kaasarákimine vastutuse ja hoolduse kokkulepete sõlmimisel,
- eelarvet kolahoovil tegutsevate mängutoetajate koolitamiseks ja tasustamiseks, tööriistade soetamiseks ning kolahoovi rajamiseks, käimashoidmiseks ja hooldamiseks.

KOLAHOOVI ASUKOHA VÄLJAVALIMINE JA KESKKONNA LOOMINE

Kui on plaan luua kolahoov kuuks ajaks või pikemaks perioodiks, siis tasub arvestada järgmiste tingimustega:

- Piisava suurusega ala, mis võimaldab tsoneerimist ja eri tüüpi mängude teket vastavalt laste vajadustele ja autonoomiale.
- Asukoht vähemalt osaliselt looduslähedasel pinnasel (nt murul või metsasalus), mitte kõvakattega alal nagu asfalt või betoon.
- Kõrghaljastus, mis pakub varju ning võimalusi ronimiseks ja kiikumiseks.
- Ligipääs puhtale joogiveele, tualetile ja elektrile.
- Tööriistade ja tarvikute hoiustamise võimalus, eriti kui hoiukohta saab riskasutada ka mängutoetajate riide ja isiklike esemete hoidmiseks.
- Varjualune või muu lahendus, mis võimaldab varjuda ebasoodsate ilmastikuolude eest.

LAHTISTE OSADE HANKIMINE

Kolahoovis taaskasutatakse materjale: suuremal osal kolast on varem olnud mingi (muu) otstarve. Taaskasutus õpetab lastele, kuidas leida probleemidele nutikaid ja keskkonnasäästlikke lahendusi. See oskus tuleb kasuks nii neile kui kogu ühiskonnale.

Ettevõtted

Ettevõtted on tihti hädas tootmisel, müügil või teenuse pakkumisel tekkivate jääkide ringlusse saatmisega. Kolahoov aitab seda probleemi lahendada ning on siin heaks partneriks ettevõtetele.

- Plakatid, rullid, ja kile: reklaamifirmad, trükikojad, toidukauplused, kiletööstus, lippe ja vimpleid tootvad ettevõtted.
- Torud: hoonete ehituse, tänavate rekonstrueerimise või sademeveetorustike rajamisega tegelevad ettevõtted.
- Puit jm ehitusjäätmel: ehitusettevõtted, ehitusplatsid, renoveeritavad hooned.
- Praakmaterjalid: ehituspoed.
- Kangad, nahk: mööblitööstus, kangapoed.
- Kivi: töötasapindade tootjad.
- Värvijäägid: värvi- ja ehituspoed.
- Valmisesemed: turismitalud, konverentsi korraldajad, koolid, lasteaiad, haiglad, kohtumajad jt asutused, mille hooned lähevad rekonstrueerimisele või on kolimas ühest hoonest teise.

Kultuuri- ja spordiasutused

Näitusesaalidest ja muuseumidelt võid saada ajutiste näituste ülejääke, spordihallidelt taaskasutuseks palle jt spordivahendeid.

Omavalitsuse allasutused

Tüvesid ja oksid saab arboristidelt ja kalmistutelt. Ehitusosakonnast saab küsida ehitus- ja lammutuslubade ja ehitusplatside infot.

Jäätmejaam

Mööblit, ehitusmaterjale ja kodutarbeid saab jäätmejaamadest taaskasutusse võtta.

Kogukond

Igas asutuses tekib jääke ning asutuste ja kogukondadega suheldes on võimalik luua süsteeme nende jääkide taaskasutuseks kolahoovil.

Sotsiaalmeedia

Prügi aardeks ja muud taaskasutusgrupid.

Tulevikupotentsiaal

Sarnaselt teiste Euroopa maadega võiksid omavalitsused tulevikus üleval pidada ruume, kus vabatahtlike abiga sorteeritakse ja jagatakse asutustele ja linnakodanikele materjale.

MÄNGUTOETAJATE VÄRBAMINE

Selleks et kolahoovid toimiksid, vajavad need mängutoetajaid: täiskasvanuid, kes hoiavad mänguruumi ja toetavad noori, oskavad käsitseda nii akutrelli kui mootorsaagi ning paigutada värskelt valminud onnidele tugidiagonaale.

Vähe sellest – mängutoetajate arv peab olema piisav nii tegevuste toimimiseks kui korra hoidmiseks. Turvalise keskkonna jaoks on minimaalselt vaja kaht täiskasvanut, suurema laste arvu korral on optimaalsem neli: üks tegeleb laste registreerimisega ja kokkulepete tegemisega, üks korraldab tööriistade andmist ja kaks mängutoetajat toimetavad alal, et ehitada-parandada, vajadusel aidata ja oma kohaloluga hoida turvalist keskkonda.

Eesti Rahva Kolahoovi juures augustis 2025 lähtusime põhimõttest, et iga 12 noore kohta on vähemalt üks mängutoetaja. Pidime sageli uued tulijad mõneks ajaks ERMi välialale jalutama saatma, sest ka neljast-viiest täiskasvanust ei piisanud suure rahvahulga vastuvõtmiseks.

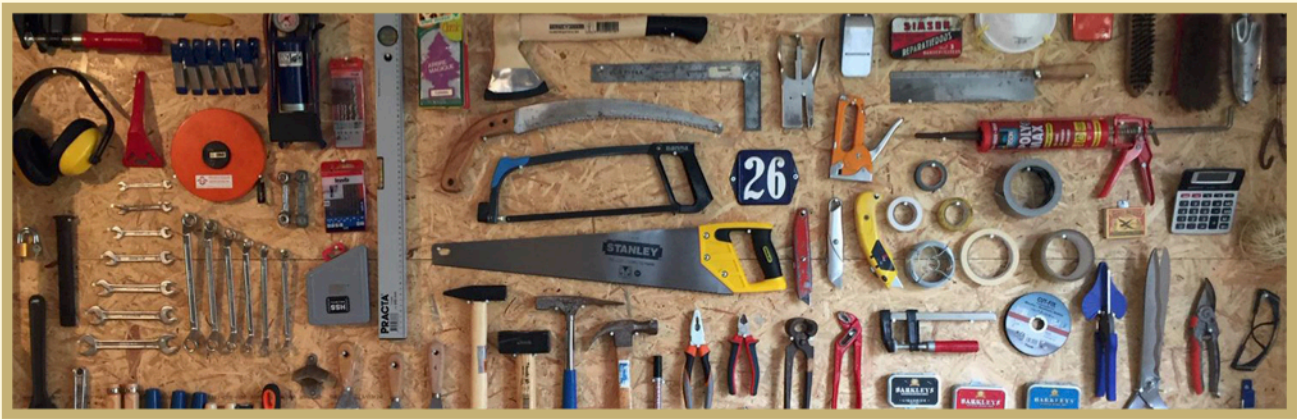
Sellise arvu mängutoetajate leidmine võib tunduda keerulise ülesandena, sest Eesti on väike maa ning eestvedajatest on tihtipeale puudus. Siin tasub siiski arvestada mitme olulise aspektiga.

Esiteks sobivad kolahoovid hästi sinna, kus juba tegutsevadki õpetajad ja noorsootöötajad: koolide, lasteaedade ja noortekeskuste juurde. Sellisel juhul piisab huvitatud inimeste koolitamisest ja tööülesannete osalisest ümbermõtestamisest. Näiteks koolis võivad kolahoovi tegevustega hästi haakida MATIK-ainete, tehnoloogia-, pikapäevarühma või liikumisõpetajad.

Kolahoove võiks näha tõsiseltvõetava alternatiivina mänguväljakutele ja staadionitele, mille rajamine ja hooldamine on omavalitsuse jaoks suur investeering. Kolahoovi ja mängutoetajatesse panustamine võimaldab valida tartaani ja betooni asemel inimesed ning saada tulemuseks aktiivsete, osavate ja rõõmsate noortega kogukonna.

Mis puudutab kolahoovi ja mängutoetajate teemalisi koolitusi, siis oleme MTÜs Lapsed Õue ja MTÜs Ruumiharidus koolitusi läbi viinud 2023. aastast alates. Meie kogemuses on huviliste ring suur ja mitmekesine. Samuti pakuvad koolitusi mitmed mängutoetajad ja kolahoovide eestvedajad üle Euroopa, sh virtuaalselt.

KULUD JA EELARVE

Kolahoov on kulutõhus viis luua lastele ja noortele taas- ja uuskasutusmaterjalidest loomingulist keskkonda. Sellegipoolest on vaja arvestada nii inimeste ajakuluga kui ka materjalide utiliseerimise, kinnitusvahendite ostmise ja tööriistade kulumisega. Enamasti on kogukonnad lahked annetama materjale, värvijääke ja teinekord ka tööriistu. Oluline on hinnata pakutava materjali seisukorda/kasutuspotentsiaali, sest päris prügi ei saa kasutada ja pärast tuleb tegeleda utiliseerimisega (eriti värvijäägid, rehvid).

Materjalide kogumisel, piirete ehitamisel ja ka kolahoovi lõpetamisel on väga hea kaasata vabatahtlikke ja huvilisi. See aitab luua konkreetse kolahoovi toetajaskonna ja optimeerida kulusid.

Kolahoovi eelarve sõltub avatud olemise **ajalisest kestusest, asukohast ja pakutavast võimalusest** (tööriistadega või ilma). Kulud jagunevad kolmeks:

- **tööjõukulu.** See sisaldab mitte ainult avamisaegu, vaid ka ajakulu projektijuhtimisele, nt graafikute kavandamisele, suhtlusele ametiasutuste, naabrite ja huvilistega, nii üldiste kui igapäevaste ettevalmistuste, riskihindamise, ja korrastusega seotud ajakulu ning lahtiste osade ja kinnitusvahendite hankimisele kuluvat aega,
- **kola ja kinnitusvahendite** hankimine (peamiselt transpordikulu + kinnitusvahendite ostmine),
- **tööriistadega varustatus.**

Noorsootöötaja ja Eesti Rahva Kolahoovi mängutoetaja:

“Äge oli see, et nad said ehtsaid tööriistu kasutada, päriselt tööd teha, mitte mingite mängu-tööriistadega.”

Lapsed-noored vajavad enamasti lihtsamaid tööriistu: käsisaag, haamer, käärid, klammerdaja ja erineva võimsuse-suurusega akutrellid, pintsliid, kindad, markerid ja harilikud pliatsid. Samuti vajatakse nuge, kruvikeerajaid, lõiketange, kange, sõrgkange vms naelte eemaldamiseks, möödulinti, nurgikut. Mängutoetaja jaoks on peamiseks töövahendiks akutrell koos otsikute komplektiga, väike akuga mootorsaag ja pintsetid pindude väljavõtmiseks.

Ajutise kolahoovi puhul, mis on avatud mõned tunnid, päeva või paar, on põhiliseks kuluallikaks ettevalmistused ja koristamine. Kola hankimine ja kohale toimetamine võib võtta väga erineva aja, sõltuvalt kogukonnast või kolahoovi asukohast. Ka ajutise kolahoovi puhul on oluline piire (mis aitab tagada lastele vanemate vaba olemise), samas saab ajutisi kolahoove korraldada ka nn avatud uste päeva formaadis, kus alale ligipääs on ka vanematel ja väiksematel lastel.

Pikemaajalise kolahoovi puhul, mis on avatud näiteks kuu või terve hooaja, väheneb proportsionaalselt ettevalmistamisele kuluv aeg, kuid suureneb ajakulu tõhusama piirde rajamisele, materjalide muutmisele kättesaadavaks, turvameetmetele, tööriistade hoiustamisele ja hooldamisele, jäätmekäitlemisele, muidugi suureneb ka palgafond mängutoetajatele.

Palgafondi planeerimisel tasub arvestada laste ja noorte arvuga, keda soovitakse korraga alale lubada. Siin on heaks koefitsiendiks üks täiskasvanu kuni 12 lapse kohta.

Kolahoovi näidiseelarve leiate käsiraamatu lisadest.

KORDUMA KIPPUVAD KÜSIMUSED

Kes vastutab kolahoovil toimuva eest?

Avalikus ruumis on lapsed lapsevanemate vastutusel, kuid kaudselt ka omavalitsuse vastutusel, kui mänguväljak/-ala kuulub omavalitsusele.

Kooli/lasteaia/noortekeskuse alal on noored asutuse vastutusel, ent kui haridus- või noorsootööasutuse pidajaks on omavalitsus või riik, siis kaudselt ka omavalitsuse või riigi vastutusel. Kui kolahoov rajada haridus- ja/või noortasutuse territooriumile, siis tööriistadega toimetamisel vastutab tööriistade kasutusse andja, muul ajal aga (haridus)asutus.

Kui kolahoov rajada avalikku ruumi, siis vastutab kolahoovi lahtiolekuajal, mil kohal on mängutoetajad, kolahoovi pidav asutus. Muul ajal on vastutavateks osapoolteks lapsevanemad, maaomanik ja/või KOV.

Kuidas tagada kolahoovi turvalisus ja korrastatus, sealhulgas tuleohutus?

Haridus- ja noortasutuse välialal olev kolahoov vajab konstruktsioonide ja kasutatavate materjalide regulaarset ülevaatamist. Haldusega kaasnevaid kulusid võiks katta omavalitsus, aidates sedasi panustada kolahoovide toimimisse ja levikusse.

Avalikus ruumis oleva kolahoovi puhul hoolitsevad mängutoetajad kolahoovi avamisaegadel turvalisuse eest ja pärast sulgemist korrastatuse eest. Peamine küsimus on, kuidas tagada turvalisus ja korrastatus siis, kui kolahoov on suletud. Siin on suureks abiks nn lisatööjõud, kes ala üle vaatab, lisaks ka võimalus "kasutamata" materjali/kola ja tööriistu turvaliselt hoiustada. Kus tarvis, tasub kaaluda ka turvakaamerate ja/või lukustatava piirdeaia kasutamist. Tuleohutuse tagamiseks on oluline veevõtvõimalus.

Kui midagi juhtub, kuidas abi antakse?

Reeglina läheb kolahoovil vaja väiksemaid plaastreid ja pintsette, kuid olemas peab olema esmaabikomplekt. Kõigil mängutoetajatel on laetud akudega telefonid. Alati peaks vähemalt ühel mängutoetajal olema kehtiv esmaabitõend. Riskide hindamisel on oluline üle vaadata ja vabana hoida päästeüksuste juurdepääs, samuti tasub koos mängutoetajatega läbi mõelda, kuidas päästeametile kolahoovi asukohta selgitada.

Kuidas omavalitsuses menetleda kolahoovi rajamisega ja pidamisega seotud soove ja probleeme?

Eeskätt võiks omavalitsus olla valmis kaasa mõtlema ja tegutsema: toetada kogukonna, koolide, lasteaedade ja noortekeskuste õue-algatusi ja leida ühiselt lahendused, olgu küsimuseks siis näiteks elektri- ja elektritööriistade kasutamise ohutus, kolahoovi hooldus vms.

Kolahoovi rajamisel avalikule alale on esmatähtis maaomaniku nõusolek ja teadlikkus kolahoovi eripäradest. Kindlasti on oluline ideekonseptsiooni tutvustamine ja riskide haldamise kokkuleppimine (nt turvakaamerate ja -teenuse tellija, välikäimla ja tuletõrjeveevõtukohtade asukohad, kõneisikud jne). Väga oluline on jagada (sotsiaal)meedia vahendusel üldsusele, eriti lapsevanematele, infot kolahoovi eesmärkidest.

Kolahoov haridusasutuse õuel on sarnane õuesõppeaiale, mida ei ole vaja rajatise mõttes eraldi menetleda. Tähtis on lisada kolahoov haridusasutuse risikanalüüsi.

Soovitame külastada toimiva kolahoovi või kolanurgaga lasteaedu, näiteks Luunja lasteaeda Midrimaa, Tartu lasteaeda Poku, Tartu õuelastehoidu, Kohila lasteaeda Sipsik ja teisi.

NB! Kolahoovide puhul kehtib erisus tavalistest mänguväljakutest (rohkem infot alapeatükis “Kolahooviga seotud seadusandlus ja nõuded”).

Mida teha, et naabruskond hindaks kolahoove, mitte ei kaebaks esteetilistel põhjustel omavalitsusele?

Enne kolahoovi rajamist tasub korraldada avalik infopäev, kus saab selgitada kolahoovi vajadust, eesmärke ja toimimise põhimõtteid. Heaks infoallikaks on kolahoovi ja vaba mängu põhimõtteid tutvustavad infolehed. Samuti tasub kokku leppida kontaktisik murede lahendamiseks.

KOKKUVÕTE

Kolahoovid on kulutõhus ja kogukondlik viis täita laste ja noorte heaolu, arengu ja kaasatusega seotud eesmärgi. Need loovad lastele võrdsed võimalused vabaks mänguks, tugevdavad vaimset tervist ja õues liikumise harjumust, samuti kaasavad kogukonnad ning pakuvad väljundit ringlusse suunatavatele esemetele.

Samal ajal ei too need kaasa suurt eelarvekoormust ning annavad omavalitsusele nähtava ja väärtuspõhise tulemuse.

Iga omavalitsus saab juba olemasoleva ruumi ja inimeste toel alustada väikestest ettevõtmistest – ajutisest kolahoovist, lasteaia-kooliõue kolanurgast või koostööst noortekeskusega. Ka lühiajaline katsetus on esimene samm toimiva süsteemi poole.

Nii et mida teha järgmisena?

Astuda need seitse sammu kolahoovi poole:

- **tiimi ja toetajate leidmine,**
- **sobiva ala, kolahoovi vormi ja ajavahemiku väljavalimine,**
- **mängutoetajate koolitamine,**
- **kola, tööriistade ja teiste materjalide hankimine,**
- **kolahoovi avamine,**
- **kokkulepete tegemine,**
- **kogemuste jagamine.**

MTÜ Ruumiharidus ja MTÜ Lapsed Õue on valmis omavalitsusi, koole, lasteaedu, noortekeskusi ja kogukondi kolahoovide kavandamisel ja mängutoetajate koolitamisel toetama.

Head katsetamist!

LISAD

MTÜ Lapsed Õue ja MTÜ Ruumihariduse kogemused kolahoovidega

2022. aasta suvel toimus Tartu õuelastehoiu (MTÜ Lapsed Õue) juures ehituslaager, mille käigus koostöös Pallase skulptuuritudengite ning õigusrikkumise taustaga noortega STEP-programmist pandi alus **Eesti esimesele kolahoovile**.

2022–23 tegutses koolilaste **püszikolahoov**, mis oli eeskätt suunatud kogukonna lastele, kuid oli kasutusel ka **näidiskolahoovina** külalistele koolidest, lasteaedadest ja ametiasutustest. Samuti korraldasime seal **õpihuvi- ja muid laagreid**.

2023. aasta suvel korraldasime **Baltimaade esimese kolahoovi koolituse**, mis oli suunatud noorsoo- ja kogukonnatöötajatele, huvijuhtidele ja ruumiloojatele ning mille läbiviijateks olid mängutoetajad ja koolitajad UKst ja Saksamaalt. Pärast seda on uued kolahoovi koolitused toimunud igal suvel.

2023. aasta augustis ehitati linnafestivali UIT jaoks **ajutine kolahoov**.

2023–25 oleme loonud erinevatel asumiseltsi- ja kogukonnafestivalidel mitmeid **ajutisi kolahoove**.

2023. aasta novembris viisime läbi **kolahoovide ümarlaua**, kus osalesid tervise-, hariduse, noorsootöö ja ruumiloome valdkondade ning kogukondade esindajad.

2024. aastal oli Apraaditehase ruumides vabal pinnal avatud papi ja kangaga mängimise võimalusi pakkunud **sisekolahoov**.

2025. aastal augustis avasime ERM'i juures **Eesti Rahva Kolahoovi**, mida avamisaegadel külastas enam kui 700 last.

MTÜ Lapsed Õue ja MTÜ Ruumihariduse tunnustused kolahoovide eest:

2024: Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Kuldse Roheõuna tunnustus MTÜle Lapsed Õue kolahoovid käivitanud projekti eest.

2025: Eesti Maastikuarhitektide Liidu nominatsioon MTÜle Lapsed Õue, MTÜle Ruumiharidus ja Eesti Rahva Muuseumile Eesti Rahva Kolahoovi eest.

NÄIDISEELARVE: AVALIK KOLAHOOV KESTUSEGA 1 KUU

Planeeritav lahtiolekuaeg neljal päeval nädalas (näiteks T–N ja L), 4h päevas.

Palgakulud: alal tegutseb korraga 4 mängutoetajat:

- 2 **eelneva kogemusega mängutoetajat**, kes ala ette valmistavad ja pärast üle vaatavad, kokku tööaega 6 tundi päevas;
- 2–3 koolituse läbinud praktikal olevat **abilist**, kelle tööaeg **5h päevas**;
- **vastutav mängutoetaja**, kes on läbinud kolahoovi mängutoetaja koolituse ja praktika ja kel eelnev kogemus laagrite vms korraldamisest (nt Laagrikasvataja-juhataja osakutse tase 6) ning kehtiv esmaabikoolituse tõend, tööaeg 4h päevas.

Mängutoetaja töötasu 15 eur/h.

Abilise töötasu 9 eur/h.

Vastutava mängutoetaja töötasu 18 eur/h.

Palgafond kokku 8285.-

Kinnitusvahendite ja tööriistade kuluga tuleb samuti arvestada. Eriti kruvide ja sinna juurde sobivate otsikute hankimine akutrellidele. Vajadusel ka akutööriistade rentimine või hoolduskulu. **Kokku ca 1800 eur.**

Muud kulud

- kola hankimise ajakulu (3–14 päeva) ja transpordikulu ca 400 eur;
- piirde rajamise ja kola utiliseerimise kulud;
- info jagamine kohapeale, sotsiaalmeedias ja meedias, näiteks;
 - Facebooki sündmuse bänneri kujundamine;
 - infolehtede koostamine, print, lamineerimine ja paigutamine vanematele suunatud alale või sissepääsu ligidusse.

Eelnevalt on vaja suhelda maaomaniku, omavalitsuse ja teistega, kelle igapäevatööd ja -elu kolahoov mõjutab. Kolahoovi rajamisel ja lõpetamisel on väga mõistlik kasutada **talgute formaati** (kuhu on kutsutud kogukond, lapsevanemad, huvilised) kombineerituna tellitud ehitajatega. Talgute puhul tasub arvestada ka **toitlustuskuluga**. Kindlasti on vajalik **talgujuhile ette näha töötasu**. Samuti on mõistlik arvestada nii tööriistade rendi kui ka kinnitusvahendite kuluga.

Kolahoovi ettevalmistamisse ja lõpetamisse võiks panustada ca 3–6 liikmeline tuumik.

Hinnanguline kulu kolahoovi rajamisele ja lõpetamisele vahemikus 1400–8000 eur.

INFOLEHED

(Sobivad kasutamiseks nt kolahoovi stendil)

Printimiseks leiab need failid **siit**.

INSPIRATSIOONI- JA LUGEMISMATERJALI:

- “Kolahoovid ja vaba mäng”: mängu olulisust ja kolahoovide võimalusi tutvustav lühifilm, autor Leene Korp, operaatorid Sasha Heifets ja Henry Griin.
- “Sisemiselt ilus kolahoov”: Merle Karro-Kalbergi intervjuu Eesti Rahva Kolahoovi eestvedajate Kristin Leisi ja Leene Korbiga.
- “Äärelinna tekkinud kolahoov annab lastele ka vabaduse ise oma ämbreid kolistada”: Tartu Postimehe ajakirjaniku Egeli Raudmäe reportaaž õuelastehoiu juures tegutsenud kogukonna kolahoovilt.
- “Mänguväljaku teeb lapsele täiskasvanu, aga kolahoovis loob laps ise oma maailma”: Vikerraadio “Huvitaja” intervjuu Kristin Leisi ja Leene Korbiga.
- “Innustav ja inspireeriv kola”: Sirbi ajakirjaniku ja maastikuarhitekti Merle Karro-Kalbergi intervjuu Kerli Irbo, Kristin Leisi ja Mari-Liis Viirsaluga.
- 2023. aasta suvest pärinev Aktuaalse kaamera klipp Tartu õuelastehoiu juures asunud kolahoovist ja seal toimunud kolahoovikoolitusest.
- “Valvsust uinutavale mänguväljakule pakub vaheldust arendav kolahoov”: Novaatori ajakirjaniku Airika Harriku intervjuu kolahoovi koolitaja Suzanna Lawga.
- “Tee noorte heaoluni mingi läbi kolahoovide”: Kolahoovi kontseptsiooni esmatutvustus 2022. aasta aprillikuises Müürilehes.

MAAILMAST:

- TEDx kõne “Mänguväljakute kujundamine õnnelikemate ja tervemate laste hüvanguks”;
- Psühholoog Peter Gray TEDx kõne vabast mängust ja mängu evolutsioonilistest funktsioonidest.
- Scary Mommy video esimesest kolahoovist New Yorgis.